

Hanketoiminnan tutkimuseettiset kysymykset ja uudistuvan tietosuojalainsäädännön vaikutus tutkimustiedon hallintaan

Hankkeiden ja kumppanien arvioinnista
ja hankkeista yleisemmin

Sisältö

- 1. Hanketoiminnan luottamuksellinen yhteistyö - haluttu yhteistyökumppani?
  - Rahoittajien edellyttämät asiat
  - Kumppanien arvionti
- 2. Tulosten julkisuus, rahoituksen ohjaus?
- 3. Omistusoikeudet ja immateriaalioikeudet hankkeissa
- 4. Tietosuojalainsäädännön näkökulma, hankkeen yhteydessä syntyvät tiedot

1. Hanketoiminnan luottamuksellinen yhteistyö - haluttu yhteistyökumppani?

- Hanketoiminnassa on nykyisin yhä enemmän useiden kumppaneiden yhteishankkeita
  - Rahoittajien edellytys
  - Hankkeita valmistellaan yhdessä tutkimuslaitosten, korkeakoulujen ja yritysten sekä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa
  - Hankkeen suunnitteluvaiheessa esitetyt tutkimukset, ideat ja muut materiaalit ovat luottamuksellisia
  - Luottamuksen syntyminen ja ylläpitäminen on ensiarvoisen tärkeää kaikille osapuolille

Miten hankevalmisteluvaiheessa tulisi toimia (toteuttajien arviointia)?

- Oletuksena on, että kaikki tuntevat hyvän tieteellisen käytännön, joka edellyttää, että jo suunnittelun yhteydessä syntyvissä hakemusasiakirjoissa tiedot ovat oikein ja totuudenmukaisia, myös henkilöiden ja organisaatioiden CV:t
- Periaatteet voidaan myös lyhyesti käydä yhteisesti läpi suunnittelun alkuvaiheessa
- Aiesopimuksen tekeminen, kirjataan hankkeen tavoitteet ja työmäärä/-jako tavoitteiden saavuttamiseksi riittävästi (tarkennetaan myöhemmin sopimukseen)
- Tehdään muistioita (muistetaan asiat samoin)

Miten hankevalmisteluvaiheessa tulisi toimia kumppaneita arvioitaessa?

- Rahoittajien edellyttämien yhteistyöehtojen tarkistaminen ennen yhteissuunnittelun aloittamista (esim. rakennerahastohankkeet)
- Ainakin yhteishankkeen koordinoijan (jos jo tiedossa) tai yhteistoteuttajien tulee tarkistaa:
  - a) ”Hakijalla (tai tuen siirronsaajalla) on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseksi. Hakija (tai tuen siirronsaaja) ei ole konkurssissa tai laiminlyönyt oleellisesti veroja tai sosiaaliturvamaksuja, eikä hanketoteuttajan avainhenkilö ole syylistynyt aiemmin rikokseen avustuksia haettaessa tai asetettu liiketoimintakieltoon” (Suomen rakennerahasto-ohjelman yleiset valintaperusteet, www.rakennerahstot.fi)

...Miten hankevalmisteluvaiheessa tulisi toimia kumppaneita arvioitaessa?

- b) ”Hakijalla (tai tuen siirronsaajalla) ei ole ERI -rahastoihin kohdistuvaa täytäntöönpanokelpoista takaisinperintäpäätöstä (esim. pysyvyyssäännön rikkominen, aiemman myönnetyn valtiontuen takaisinperintäpäätöksen keskeneräisyys), jota ei ole maksettu.” Annetaan vakuutus rahoittajalle hankkeen hallinnoijan kautta.
- (Suomen rakennerahasto-ohjelman yleiset valintaperusteet, www.rakennerahstot.fi)
- Rahoittajalle on velvollisuus varmistua ennen hankkeen hyväksymismenettelyä, että yleiset valintaperusteet täyttyvät (EU- ja kansallinen laki). Yleiset valintaperusteet toimivat rahoittajan tarkastus - ja muistilistana. Rahoittaja merkitsee tietojärjestelmässä rastilla kaikki täyttyvät kriteerit. Mikäli jokin kriteeri ei täyty, hanke ei voi saada rahoitusta. ==> hankevalmisteluvaiheessa hanketoimijat itse voivat ennakkoon varmistaa nämä samat asiat

2. Tulosten julkisuus, rahoituksen ohjaus?

- Rakennerahastojen yleisiin valintakriteereihin kuuluu, että ”Kehittämishankkeen tulokset ovat yleisesti hyödynnettävissä (ei koske investointihankkeita, eikä yksittäisten yritysten kehittämishankkeita)”
- Myös korkeakoulujen opinnäytteet ovat julkisia (poikkeus, osa työstä opiskelijan anomuksesta), opinnäytetöitä valmistuu myös hankkeissa.
- Useat korkeakoulut ovat sitoutuneet julkisuusperiaatteeseen - ei haeta tutkimusrahoitusta julkisuutta rajoittavien ehdoin
- Onko tulosten julkisuus pulmallista? Milloin?
  - Liikesalaisuudet?
  - Merkittäväksi arvioitu taloudellinen hyöty?
  - Mainekysymykset?

3. Omistusoikeudet ja immateriaalioikeudet hankkeissa

- Hyvän tieteellisen käytännön mukaan tekijän oikeuksia tulee kunnioittaa
- Omistusoikeus on hänellä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on tekijänoikeus teokseen...hankkeessa se voi olla teksti, malli, piirustus, idea, selittävä kirjallinen tai suullinen esitys tms. (tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan)
- Hanketoiminnassa voidaan edellyttää kaikilta, myös yksityissektorin ja kolmannen sektorin toimijoilta näiden oikeuksien kunnioittamista

Miten tulisi menetellä hankkeissa omistusoikeuksien kanssa?

- Hankeissa ja tutkimusryhmissä tulee eteen tilanteita, joissa oikeuksien omistajuus ja tekijä-asema ovat epäselviä
- Ryhmien jäsenten ja hanketoimijoiden oikeudet ja tulosten omistajuuteen liittyvät kysymykset tulee kirjata yhteisesti sopimalla ja hyväksymällä tavalla jo ennen kehittämistä tai tutkimustyön aloittamista (huomioon hankesuunnittelussa) = hyvän tieteellisen käytännön edellytys
- Sopimusten tekeminen, oikeuksia voidaan siirtää, tekijän ns. isyysoikeus on aina tekijällä

4. Tietosuojalainsäädännön näkökulma

- Tutkimustulosten ja tutkimusdatan säilyttäminen, huomioitava salainen
- Hankeasiakirjojen ja henkilötietojen sekä salassa pidettävien sopimusten hallinta
- Henkilörekisteri ja luettelot (osallistujat)
  - Usein on hankkeissa muodostunut monia rekistereitä ja kerättyä tietoa hanketoimijoiden tiedostoihin
  - Maksatushakemuksen palkkaerittelyt
  - Kuka hallinnoi? Kuka huolehtii hävittämisen?
- ESR-hankkeiden henkilötiedonkeruu osallistujista, ESR-henkilöjärjestelmä

<https://www.rakennerahastot.fi/documents/10179/630592/1.+ESR+Henkil%C3%B6n+k%C3%A4ytt%C3%B6ohje+hanketoteuttajille/>

Kysymyksiä keskusteltavaksi

- Tuleeko hanketoiminnassa huomioitua tekijänoikeuksista sopiminen heikommien, kuin muussa tutkimustoiminnassa?
- Jos, miksi?
- Millaisia erimielisyystilanteita on tullut? Hanketulokset? Julkaisut? Mallit?
- Miten hanketoiminnassa on huomioitu / tulette huomioimaan uuden tietosuoja-asetuksen tuomat muutokset?
  - Organisaatiotason järjestelmällisyys ja kehittäminen